

BAŞ NAZİR: "AZƏRBAYCAN GÜRCÜSTANIN STRATEJİ TƏRƏFDAŞIDIR"

“Azərbaycan Gürcüstanın strateji tərəfdaşdır”. Bunu Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvili oktyabrın 24-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə mətbuata verdiyi birgə bəyanatda deyib.

O, iki ölkə arasında misilsiz dostluq və sıx münasibətlərin olduğunu deyib.

“Həmin münasibətlər tarixi əlaqələrə, qarşılıqlı hörmətə arxalanır. Mən əminəm ki, hazırkı mövcud olan əməkdaşlığımız ölkələrimiz və xalqlarımızın rifahı naminə daha da yüksək səviyyəyə qalxacaq”, - deyər İ.Qaribaşvili bildirib.

Baş nazir Gürcüstanın Azərbaycan üçün önəmli ölkə olduğunu və eyni zamanda Azərbaycanın da Gürcüstanın strateji tərəfdaşı olduğunu deyib.

“Biz artıq həyata keçirdiyimiz mühüm layihələri nəzərdən keçiririk. Bunlar tarixi layihələrdir. Bu, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərləri və Orta Dəhliz layihələridir. Bizim həyata keçirdiyimiz layihələr bundan sonra da irəliləyəcək və işləri daha da sürətləndirmək niyyətindəyik”, - İ.Qaribaşvili qeyd edib.

2023-CÜ İLDƏ ÖLKƏNİN MÜDAFİƏ XƏRCLƏRİ 1 MİLYARD 260 MİLYON LARIYƏ ÇATDIRILACAQ

Gürcüstanın 2023-cü ildə müdafiə xərcləri 1 milyard 260 milyon lari təşkil edəcək. Bu barədə Gürcüstanın müdafiə naziri Cuanşer Burçuladze ölkənin ictimai televiziyasına müsahibəsində deyib.

Onun sözlərinə görə, cari ilin sonuncu rübündə nazirliyin büdcəsi 10 faiz və ya 80 milyon dollar artırılıb. Gələn ilin dövlət büdcəsində isə müdafiə xərclərinin daha 260 milyon lari artırılması nəzərdə tutulub. Gələn ilin dövlət büdcəsində müdafiə xərcləri 1 milyard 260 milyon lari nəzərdə tutulub ki, bu da cari ilin təsdiq olunmuş büdcəsindən 257,6 milyon lari çoxdur. Artım qarşısındakı illərdə də davam edəcək.

C.Burçuladze bildirib ki, nazirlik ilk növbədə, kibertəhlükəsizliyin idarə olunması sistemini yaradacaq. Bununla əlaqədar, Böyük Britaniya və digər tərəfdaş ölkələrlə tədbirlər görülür.

Gələn il kibertəhlükəsizlik məsələləri üçün büdcədən 5 milyon lari vəsait ayrılacaq. Kibertəhlükəsizlik sisteminin qurulması üçün qrant və digər şəkildə əlavə vəsaitlər də cəlb olunacaq.

Nazirin sözlərinə görə, müdafiə xərclərinin artırılması nazirliyə silahlı qüvvələrin modernləşdirilməsi ilə bağlı yeni layihələrə başlamağa imkan verəcək.

BAŞ PROKURORUN SEÇİLMƏSİ İLƏ BAĞLI YENİ QANUN HAZIRLANIB

Gürcüstan parlamenti ölkənin baş prokurorunun seçilməsi ilə bağlı konstitusiyaya qanununa ediləcək düzəlişləri birinci oxunuşda qəbul edib. Yeni qanun Avropa Komissiyasının tələbləri əsasında hazırlanıb.

Uzun sürən müzakirələrdən sonra parlamentdə səsvermə baş tutub.

Qeyd edək ki, konstitusiyaya dəyişiklik etmək üçün 150 deputatdan 113-nün razılığı tələb olunurdu.

Layihəyə əsasən, növbəti iki çağırışda parlament 150 deputatın beşdə üçünün səsi ilə baş prokuroru altı il müddətinə təsdiq etməlidir. Əgər bunu iki dəfə etmək olmasa, o zaman baş prokuror 76 səsə deyil, sadə səs çoxluğu ilə 1 il müddətinə təyin olunacaq.

Gürcüstanın hazırkı baş prokuroru İrakli Şotadze 2020-ci ilin fevralında bu vəzifəyə seçilib.

Səh. 2 SƏNƏT ADAMLARININ İKİNCİ BAŞQA BİR İŞDƏ ÇALIŞMASI - Anar Rafiqoğlu yazır

Səh. 3 QƏBİR ZİYARƏTİ - Hacı Bəkiroğlu yazır

Səh. 4 DİREKTORLAR ÜÇÜN İMTAHANA QEYDİYYAT OKTYABRIN 24-Ü BAŞLAYIR

Səh. 4 XÜSUSİ MÜƏLLİMLƏR 60 KREDİTLİK PROQRAMI KEÇMƏLİ OLACAQLAR

Səh. 5 YANAN DA BİZ, YAMAN DA BİZ - Esmira Ələkbərli yazır

Səh. 5 ÖMRÜMÜZDƏN KEÇƏN SAATLAR, DƏQİQƏLƏR VƏ SANİYƏLƏR - Validə Fətullayeva yazır

Səh. 7 TÜRKDİLLİ XALQLARIN ƏXLAQİ-ESTETİK ALƏMİ - Elizbar Cavelidze

Səh. 7 NİDERLAND - PƏRDƏ ARXASINDAKI GERÇƏKLƏR - Afiq Muxtarov yazır

SƏNƏT ADAMLARININ İKİNCİ BAŞQA BİR İŞDƏ ÇALIŞMASI

Anar RAFİQOĞLU

anar.rafiqoglu@gmail.com

Ölkəmizdə kifayət qədər istedadlı, təhsilli, sənət alovu ilə yanıb-tutuşan insanlar mövcuddur. Aktyorlarımız da var, rəssamlarımız da, musiqiçilərimiz də, yazarlarımız da. Əksəriyyətinin orta qətiyyəti odur ki, onlar sevdiyi, ən yaxşı bacardığı sahədən yetərli maddi gəlir əldə edə bilmirlər. Buna görə də məcbur qalırlar ki, ikinci başqa, öz sahələrinə aid olmayan işlərdə çalışsınlar. Bu isə onların yaradıcılıqlarına böyük zərbə endirir. Aktyor yalnız səhnəyə, rəssam fırçaya, yazar qələmə fokuslana bilmədiyi müddətcə heç bir zaman öz gerçək potensialını ortaya qoya bilməz. Çünki maddi sıxıntılarının yaşadığı yerdə sənət ölür. Bir sənət adamı bütün günü oturub ay sonunu necə gətirəcəyinin hesab-kitabını edirsə, borcları, kreditləri, kommunal xərcləri düşünürsə, istəsə belə əsas fikrini sənətdə cəmləşdirə bilməyəcək.

İndi sual verə bilərsiniz ki, bu yazdıqların sadəcə sənət adamlarınamı aiddir? Xeyr! Ölkənin yarısından çoxu onsuz da bu cür, hətta bir qisim daha pis vəziyyətdə yaşayır. Lakin arada bir fərq var. Sənət adamı sənətdən əyni zamanda yaradıcılıq işləri gözləyirlər. “Yeni tamaşa nə vaxtdır? Sərgi nə zaman olacaq? Kitab yazmırsanmı?” kimi suallar gündəlik həyatda sənət adamının qarşılaşdığı suallardır. Hansı ki, bu sualların arxa fonunda sənət adamı bəlkə də, axşam evə, uşaqlarına nə alıb, nə ala bilməyəcəyini düşünür.

Bu yaxınlarda sosial şəbəkədə bir izləyici “ildə 1-2 tamaşa hazırlayırsınız, sonra da iş görmürsünüz” yazdı. Buradan bir daha cavab yazmaq istəyirəm, inanın, dəyərli izləyicimiz, saysız-hesabsız tamaşalarımızın olmağını o qədər çox istəyirəm ki, bunu sizə sözlə, yazı ilə izah edə bilmərəm. Amma yuxarıda qeyd etdiyim faktorlar buna imkan vermir. Biz hazırladığımız o 1-2 tamaşanı da güc-bəla, cibimizdən pul xərcləyərək hazırlayıyıq.

17 yaşında olarkən atam, şair Rafiq Hümmət ilə danışib, teatr və kino universitetində təhsil almaq istədiyimi bildirdikdə, öncə mənə uğurlar arzuladı. Lakin onu da qeyd etdi ki, bu sahə çox çətin və maddi sıxıntılarının, baryerlərin bol olduğu bir sahədir. O zamanlar maddi sıxıntı mənim gözümdə böyüdülməyəcək bir problem idi və düşündüm ki, teatr və kino sahəsi hər zaman belə qalan deyil, gələcəkdə mütləq daha geniş maddi imkanlar yaranacaq. Aradan 13 il keçdi və hələ də müsbətə doğru heç nə dəyişməyib. On il öncə məndən soruşsanız ki, yaradıcılıq işlərində planlarımız nədir? Deyərdim ki, ildə ən azı bir bədii film çəkməyi hədəfləyirəm. İndi nəinki bədii film, ildə bir tamaşa hazırlamağa belə çətinlik çəkirəm. Ona görə yox ki, bacarığım və ya həvəsim yoxdur. Sadəcə vəziyyət, yaşayış standartları o qədər ağırlaşmış ki, bu qayğılar içərisində nə düşünmək, nə də yaratmaq olmur. Düşünüb, yaratmaq istədiyim anlarda da qarşına müəyyən maneələr çıxır. Keçdiyimiz günlərdə Tbilisidə fəaliyyət göstərən “Pantomima Teatrı”na müraciət edib bir günlük icarə haqqının nə olduğunu soruşdum. Qayıtdılar ki, 2000 lari. Və həmin teatr sadəcə 80-90 nəfərlik tamaşaçı tutumuna malik olan kiçik bir teatrdır. Bəzən bizə sual verirlər ki, tamaşalarınızı niyə böyük zallarda nümayiş etdirmirsiniz? Tbilisidə fəaliyyət göstərən böyük teatrların bir günlük icarə haqqı 5000 laridən başlayır və 10000 lariyə qədər davam edir. İndi mən də sizlərə sual vermək istəyirəm. Bu şərtlərlə necə böyük zallarda tamaşa nümayiş etdirək? Avropa, Avropa deyib hər zaman Avropanın ən geridə qalmış məsələlərini ölkəmizdə gündəmə çeviririk. Bir dəfə də olsun Avropada elm insanların, müəllimlərin, sənət adamlarının nə qədər əməkhaqqı aldığı və burada eyni sahədə çalışan insanların hansı şərtlərlə çalışdıqları ilə maraqlandırmı?

Maraqlanmadınızsa, mən açıqlayım. Məsələn, Almaniya aktyorlarının orta aylıq əməkhaqqı 4550 avrodur. Ən aşağı əməkhaqqı alan aktyor ayda 2090 avro, təcrübəsindən, iş stajından asılı olaraq ən yüksək maaş alan aktyor isə 7230 avro qazanır. Avropanın digər inkişaf etmiş ölkələrində də cüzi fərqlərlə aktyorların orta əməkhaqqı bənzər səviyyələrdədir.

İndi gəlin bir də ölkəmizə nəzər salaq. Gürcüstanda aktyorların orta əməkhaqqı 973 lari təşkil edir. Ən yüksək maaşları ölkənin ən qədim, ən böyük teatri olan “Rustaveli teatri” verir. Və bu teatrdə aktyorların orta əməkhaqqı təqribən 1500 lariyə yaxındır. Tbilisidəki digər böyük teatrlarda isə orta əməkhaqqı təxminən 1000 laredir. İndi gəlin müqayisə edək. Aşağı və yuxarı yox, elə orta əməkhaqqı üzərindən dəyərliyə baxırıq. Sənət aktyorlarının 1000 lari (367 avro), Almaniya və əksər Avropa ölkələrində isə aktyorlar ortalama 4550 avro (12392 lari), sənədə nə az, nə çox, düz 12 dəfədən artıq daha yüksək əməkhaqqı alırlar. İndi deyə bilərsiniz ki, ora Avropadı, orada hər şey bahadır, xərclər çoxdur. Onda gəlin sizə fərqli yöndən bir sual verim, bəs bizdə hər şey ucuzdurmu? Xeyr! Vaxtilə dollar bahalaşmış deyərək artan qiymətlər, dollar ucuzlaşdıqdan sonra niyə enmir? Öncə bu sualları vermək lazımdır. Və Avropadakı qiymətləri də araşdırdığım üçün, sizə əminliklə deyə bilərsiniz ki, Avropanın əksər ölkələrində qiymətlər ya bizimki ilə bənzərdir, ya da cüzi miqdarda bahadır. Heç bir Avropa ölkəsində hər hansı bir məhsulun qiyməti Gürcüstandan 12 qat daha deyil. Amma onlar istənilən sahədə bizdən ən azı 12 qat daha çox qazanırlar. Bəli, mövzumuzdan bir az kənarlaşdıq, lakin gündəmə bir mövzu gətirərkən onun kökünə, dərinliklərinə də enmək lazımdır. Bir gün bizdə də insanların, sənət adamlarının yaxşı, qayğısız və sadəcə öz sevdikləri işdə çalışıb, yaşaya bilməsi diləyi ilə...

GÜRCÜSTAN BUĞDA İDXALINI AZALDIB, UN İDXALINI ARTIRIB – UNUN QIYMƏTİ YENİDƏN BAHALAŞA BİLƏRMI?

Cari ilin yanvar-sentyabr ayları ərzində Gürcüstan xaricdən ümumi dəyəri 38,2 milyon dollar olan 105 012 ton taxıl idxal edib. Bu da 2021-ci ilə müqayisədə 43,7 faiz azdır. Ölkə 2021-ci ildə 283 min ton, 2020-ci ildə isə 368 665 ton buğda alıb.

Gürcüstan idxal etdiyi buğdanın 92 faizini Rusiyadan alıb. Cari ilin iyun ayından başlayaraq Gürcüstan taxılı yalnız Rusiyadan idxal edib. Hesabat dövründə Gürcüstan Rusiyadan ümumilikdə 35,7 milyon dollar dəyərinə 96,624 ton buğda alıb.

Ölkə hesabat dövründə Qazaxıstandan 1,3 milyon dollar dəyərinə 3 703 ton, Ermənistanından isə 714 min dollar dəyərinə 3 569 ton buğda alıb.

Məlumatda bildirilir ki, Gürcüstanın xaricdən aldığı buğda ununun həcmi isə kəskin artıb. Cari ilin 9 ayı ərzində Gürcüstan 50,1 milyon dollar dəyərinə 132 240 ton buğda unu alıb. Bu da 2021-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 704,8 faiz çoxdur və rekord göstəricidir.

Gürcüstanın un aldığı ölkələr sırasında Rusiya yenə də birin-

ci yerdədir. Hesabat dövründə Gürcüstan bu ölkədən 49,2 milyon dollar dəyərinə 130 847 ton un alıb.

Qalan hissə isə Türkiyədən (573 min dollar dəyərinə 819 ton), İtaliyadan (106 min dollar, 101 ton), Qazaxıstandan (198 min dollar, 270 ton), Ukraynadan (39 min dollar, 87 ton) və Litvadan (39 min dollar, 57 ton) alınıb.

Gürcüstanda buğda ununun qiymətinin artması məsələsi də yenidən aktuallaşıb. Unun qiymətinin bahalaşması ehtimalı böyükdür. Bunun qarşısını almaq üçün hökumət təcili tədbirlər görməlidir. Bu barədə Gürcüstanın Buğda və Un İstehsalçıları Assosiasiyasının icraçı direktoru Levan Silaqaşa məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, Rusiya buğdaya olan ixrac rüsumunu 50 faiz artırır. Bu isə qarşıdakı aylarda ölkədə unun qiymətinə mənfi təsir edə bilər.

Assosiasiya rəhbəri bildirib ki, son bir neçə ayda ölkədə buğda bolluğu hiss edildiyi üçün dəyirmanlar aktiv şəkildə fəaliyyət göstərirdilər. Hazırda isə buğdanın ixrac vergisi artdığı üçün dəyirmanlar yenidən fəaliyyətlərini məhdudlaşdırırlar və ölkəyə xaricdən buğda əvəzinə hazır un gətirilir. Buğda dəhlizinin işinin davam etməsi riski mövcuddur. Bundan sonra isə qiymətlərin qalxması ehtimalı var.

Bildirilib ki, Rusiyanın buğdaya ixrac rüsumu həftə ərzində 50 faiz artıb. Əvvəlki həftədə 1 ton buğdanın ixrac rüsumu 32 dollar təşkil edirdisə, indi bu rəqəm 47 dollara yüksəlib.

YENİ MÜDAFİƏ MƏCƏLLƏSİ HAZIRLANIR

Gürcüstanda silahlı qüvvələrin inkişafı və daha da möhkəmlənməsi üçün yeni Müdafiə Məcəlləsi hazırlanır.

Layihə Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvilinin təşəbbüsü ilə hazırlanıb.

Oktyabrın 21-də hökumət administrasiyasında Baş nazir İ.Qaribaşvili müdafiə naziri Cuanşer Burçuladze və nazirliyin digər rəhbərləri ilə işgüzar görüş keçirib. Görüşdə yeni müdafiə məcəlləsinin layihəsi müzakirə olunub.

Bildirilib ki, yeni müdafiə məcəlləsinin layihəsində digər prioritetlərlə yanaşı, çağırış və ehtiyat sistemlərinin müasirləşdirilməsi, əsgərlərin sosial şəraitinin daha da yaxşılaşdırılması nəzərdə tutulur. Çağırış və ehtiyat sistemləri modernləşdirildikdən sonra Müdafiə Nazirliyinin idarəçiliyinə yeni yanaşma formalaşacaq. Çağırışçıların tamamilə yeni, çevik sistemi yaradılacaq.

Yeni Müdafiə Məcəlləsinin layihəsi ilin sonuna kimi təsdiq üçün Gürcüstan parlamentinə təqdim olunacaq.

İ.Qaribaşvili qeyd edib ki, əsgərlər üçün layiqli şəraitin yaradılması və onlara sosial təminat verilməsi hökumətin prioritet vəzifəsidir. Bildirilib ki, yeni məcəllə əsgərlər üçün yaşayış mənzillərinin verilməsini və sosial təminatların qanunla tənzimlənməsini nəzərdə tutur.

Hökumət başçısının sözlərinə görə, Müdafiə Nazirliyinin büdcəsi xeyli artır və bu, 2022-ci ildə əldə edilmiş ikitərəfli iqtisadi artım sayəsində mümkün olub.

“Ordu şəhəri”nin tikintisinin bir neçə aya başa çatdırılacağı, 1000-dən çox əsgərin yaşayış evi ilə təmin olunacağı və bu proqramın gələcəkdə də davam etdiriləcəyi bildirilib.

İLİA DARÇİAŞVİLİ TÜRKİYƏNİ RESPUBLİKA GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ TƏBRİK EDİB

“Gürcüstanla Türkiyə arasında uzunmüddətli dostluq münasibətləri özünü doğruldub”. Bunu Gürcüstanın xarici işlər naziri İliya Darçiaşvili Türkiyənin Respublika Günü münasibətilə tviterdə yazıb.

O, milli bayram münasibətilə Türkiyə xalqını təbrik edib: “Türkiyə xalqına uğurlar və firavanlıq arzulayıram”.

Qeyd edək ki, Türkiyənin tarixində yeni dövr açan hadisə – Türkiyə Cümhuriyyətinin elan edilməsindən

99 il ötür.

Hər il oktyabrın 29-da türk xalqı əsas milli bayramını – Respublika Günü qeyd edir.

1923-cü ilin 29 oktyabr tarixi Türkiyə Cümhuriyyəti elan edilib. 1925-ci il aprelin 19-da Türkiyə Böyük Millət Məclisi oktyabrın 29-nu milli bayram elan edib.

Gizli səsvermədə 158 deputatın hamısının səsini toplayan Mustafa Kamal Atatürk yeni Türkiyə dövlətinin ilk prezidenti seçilib.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ GÜRCÜSTANIN TƏHSİL VƏ ELM NAZİRİNİ QƏBUL EDİB

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Azərbaycanda səfərdə olan Gürcüstanın təhsil və elm naziri Mixeil Çxenkelini qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev bir neçə gün əvvəl Gürcüstana səfərinin uğurla keçdiyini, səmərəli müzakirələrin aparıldığını bildirib, səfərin ölkələr arasında qardaşlıq əlaqələrinin gələcək inkişafı üçün çox əhəmiyyətli olduğunu vurğulayıb, müzakirə olunan məsələlərin siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, enerji və digər sahələrdə

geniş gündəliyi əhatə etdiyini deyib. Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, təhsil əməkdaşlığının əhəmiyyətli hissələrindən biridir. O, Gürcüstanda Azərbaycan dilində, Azərbaycanda isə gürcü dilində məktəblərin fəaliyyət göstərməsini bunun yaxşı göstəricisi kimi qiymətləndirib. Prezident İlham Əliyev Mixeil Çxenkelinin səfərinin hər iki ölkənin müvafiq nazirlikləri arasında əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi işinə xidmət edəcəyinə əminliyini bildirib.

Qəbula görə minnətdarlıq edən Mixeil Çxenkelini İlham Əliyevin Gürcüstana səfərinin tarixi səfər olduğunu qeyd edib və əlaqələrin genişləndirilməsində səfərin xüsusi önəm daşdığını deyib. O, hər iki ölkənin Təhsil və Elm nazirlikləri arasında çox səmərəli və uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyini bildirib.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

GÜRCÜSTANIN MALİYYƏ NAZİRİ TÜRKİYƏ SƏFİRİ İLƏ GÖRÜŞÜB

Gürcüstanın maliyyə naziri Laşa Xutsişvili Türkiyənin Gürcüstandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Ali Kaan Orbay ilə görüşüb. Bu barədə Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyi məlumat yayıb.

Məlumatla əsasən, görüşdə tərəflər ölkələr arasında ticarət və iqtisadi əlaqələri nəzərdən keçirib, iki ölkə arasında regional layihələrdə tərəfdaşlığın əhəmiyyətindən danışılıb.

L.Xutsişvili ilə türkiyəli diplomatın söhbətində gömrük sahəsində, gömrük-keçid

məntəqələrinin səmərəli idarə olunması istiqamətində əməkdaşlıq məsələlərinə də toxunulub.

Ali Kaan Orbay Türkiyə və Gürcüstan arasında qarşılıqlı əməkdaşlığı mümkün qədər inkişaf etdirməyə hazır olduğunu bildirib.

QƏBİR ZİYARƏTİ

Hacı BƏKİROĞLU

hacihaciyev@hotmail.com

Həyat doğum ilə ölüm arasında yaşanılan zaman dilimidir. Hər bir varlıq doğular, həyatını yaşayar və ölür. Ölüm haqdır və Qurani-Kərimdə də “Hər can ölümü dadacaqdır!..” (Ənkəbut, 57), (Ali İmran, 185) buyurulmaqdadır. İslam dininə görə, ölüm bir son deyildir. Ölüm dünya həyatından axirət həyatına bir keçiddir. Ümumiyyətlə, “ruhun bədənə ayrılması ilə adamın maddi həyat qaynağını itirməsi” şəklində tərif olunan ölüm və ölümdən sonrakı həyat, inam və tətbiqlər mədəniyyətdən mədəniyyətə, dövrdən dövrə dəyişməkdədir. Daha çox günah və mühakimə anlayışlarıyla birlikdə təsəvvür edilməyə çalışılan ölüm fikri və ölüm qorxusu ilə qurtuluş və ölümsüzlük ümidi dinin və fəlsəfənin ən mübahisəli, müzakirəli mövzularından olmuşdur. Ölüm-lə nəticələnən insan həyatı qəbirdə davam edir. Ona görə də qəbir axirətə açılan qapıdır deyirlər.

Bizim bugünkü əsas mövzumuz isə qəbir ziyarətinə aiddir. Çünki bu gün insanlarımız qəbir ziyarətində islamla tutuşmayacaq hərəkətlər sərgiləməkdədirlər. Bu mövzu çox dərin olduğundan mən qısa məlumatlarla kifayətlənməyə çalışacam.

İslamiyyətin ilk illərində Peyğəmbər əfəndimiz cahiliyyət adətlərinə görə qəbir ziyarətini qadağan etmişdir. Ölümlərə necə davranılması lazım olduğu mövzusunda islamiyyətin gətirdiyi əmrlər yaxşıca mənimsənilmədən və anlaşılıqdan sonra bu qadağa da götürüldü.

Qəbiristanlıqların ziyarət edilməsi, bu vəsillə ölümün xatırlanması və orada yatanlardan ibrət götürülməsi dinimizin tövsiyə etdiyi xüsuslardandır. Qəbir ziyarətində olan adam axirəti xatırlamalı, dünyanın keçici olduğunu və bir gün özünün də öləcəyini düşünməlidir.

Qəbir ziyarətinə gedən adamın ölü üçün dua etməsi və Quran oxuyaraq savabını orada dəfn olunanların ruhlarına bağışlaması uyğun görülmüşdür. Hz. Peyğəmbər gecələri Bəqi qəbiristanlığına gedər və “Möminlər yurdunun sakinləri, sizlərə salam olsun. İnşallah biz də sizə qatılacağıq. Bizlər və sizlər üçün Allahdan bağışlanmaq diləyirəm. Allahım, Bəqi qəbiristanlığında olanları bağışla” (Müslim, Cənab, 102) deyər dua edər. Hədis buna nümunə ola bilər. Ancaq qəbir və türbə ziyarətlərində islama və tövhid inancına uymayan, etiqad baxımdan da uyğun olmayan davranışlardan da uzaq durulmalıdır.

Həzrət Peyğəmbər bir hədisi-şərifində belə buyurur: “Sizə qəbir ziyarətini qadağan etmişdim (indi buna icazə verirəm). Onları ziyarət edin. Çünki bu ziyarət sizə axirəti xatırladır” (Ebu Davud, Cənab).

Bəzi din böyüklərinə görə, bir kimsə qəbiristanlığa getdiyi zaman hədislərdə görülməyi şəklində əvvəl qəbir əhlinə salam verməli, onlara dua etməli və sonunda özünün də onlar kimi olacağını düşünməlidir. Qəbrini ziyarət etdiyi kimsə sanki sağ imiş və onunla danışmış kimi üzünü ona döndərərək yanına yaxınlaşmalı və sağlamlığında hər hansı bir problem yoxdursa ayaqda dayanmalıdır. Sağlamlığında özünə çox yaxın isə yaxınına getməli, çox yaxın deyildisə uzaqda dayanmalı, sonra da ona dua etməlidir. Qəbirdə yatan kimsə nə qədər tanınmış və ya hikmət sahibi olursa olsun ondan əsla bir şey istəməməlidir. Çünki özündən bir şey istənəcək olan yalnız Allah-taaladır. Qəbir ziyarətində bu ədəbə diqqət yetirmək lazımdır.

Qəbir ziyarəti əsnasında dəstəmazlı olmağa diqqət göstərilməli, qəbiristanlıqda sükunəti qorunmalı, çox səs-küy çıxarılmamalı, qəbiristanlıqda olan ölümlərə salam verilməli, onlar üçün xeyir-dua edilməli, Qurani-Kərim oxunub savabı onların ruhuna bağışlanmalıdır. Məcbur qalmadıqda, məzarların üzərinə ayaqla basılmaz, üzərlərinə oturulmaz. Hər insanın tez və ya gec məzara gedəcəyi düşünülərək ibrət götürülməlidir.

Bu gün ən mübahisəli mövzu olan ölüyə Quran oxumaq mövzusu haqqında da bir məqalədə oxuduğum qısa bilgini sizlərə təqdim etmək istəyirəm.

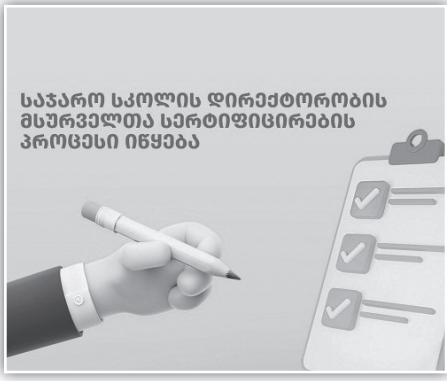
Qəbrin yanında Quran oxuyacaq kimsənin məzarın kənarına oturmasında – muxtar olan kavle görə (böyük alimlərin kitab və sünnədən çıxardıqları hökmlər) – kərahət yoxdur. Qəbrin kənarına oturub “Yasin” surəsini oxumaq çox savabdır. Buna görə Allah-taalanın ölümlərimizə asanlıq verəcəyi, oxuyana da ölümlərin sayı qədər savab verilməyi Həzrət Əlidən və Həzrət Ənəsdən (radiyallahu ənhumə) rəvayət olunmuşdur. Ancaq bizim bölgələrdə olduğu kimi müəyyən bir məbləğ verərək Quran oxutmaq və bu pulun alınmadığı təqdirdə Quranın qəbul olunmayacağı fikri də islamın qəbul etmədiyi bir düşüncədir.

Qəbirlərin üzərində otaq və ya kümbəz kimi şeylərin tikilməsi və ya yazı yazılması İmam Əbu Yusufa görə təhrimə (harama yaxın) məkrühdür.

Qəbrin üstündə üzünü-başını cıraraq ağlamaq da islamda qəbul edilməmişdir.

Bir qisim ehtiyac və diləkləri qəbirdə yatanlara söyləmiş kimi ifadə etmək, özlərindən mədəd ummaq, bu ziyarətləri dini bir öhdəçilik kimi dərk etmək, bez bağlamaq, şam yandırmaq, qurban kəsmək, şəkər və sair qoyaraq onlardan kömək diləmək kimi davranışlarda olmaq da tövhid dini olan islamla uyğun gəlməməkdədir.

DİREKTORLAR ÜÇÜN İMTAHANA QEYDİYYAT OKTYABRIN 24-Ü BAŞLAYIR

საჯარო სკოლის დირექტორების
მსარგებლო სერტიფიკაციის
პროცესი იწყება

Gürcüstanın Təhsil və Elm Nazirliyinin təşəbbüsü ilə ictimai məktəb direktoru olmaq istəyənlərin sertifikatlaşdırılması prosesinə başlanılır.

Direktor olmaq istəyənlərin sertifikatlaşdırılması iki mərhələdən – test və müsahibə mərhələsindən ibarət olacaq.

Sertifikatlaşdırmada iştirak etmək istəyənlərin qeydiyyatı 24 oktyabr

4 dekabra qədər bu veb-səhifədə mümkün olacaq: directors.mes.gov.ge

Qeyd edək ki, sertifikatlaşdırma prosesində ən azı 3 illik iş təcrübəsi olan ali təhsilli Gürcüstan vətəndaşları iştirak edə bilərlər.

Direktor olmaq istəyən şəxslər testin maksimum balının 60 %-ni topladıqları halda kompetensiya və bacarıqları uğurla keçmiş hesab olunurlar.

Test üçün tətbiq edilmiş minimal keçidi aşan şəxslər müsahibə mərhələsinə keçmiş olacaqlar. İkinci – müsahibə mərhələsi 2023-cü ildə keçiriləcək və yalnız bundan sonra direktorlar sertifikatlaşdırılmış hesab olunacaqlar.

Milli tədris planının inkişafı üzrə ekspert Nikoloz Silaqaqzenin vebinarında bildirdiyinə görə, məktəb direktoru olmaq istəyənlər hər iki mərhələni uğurla keçmiş olmalıdır.

İctimai məktəb direktoru olmaq istəyənlərin sertifikatlaşdırma prosesində iştirak etmək üçün 35 lari ödəniş etmək lazımdır. Ödənişi “Liberty” Bankın istənilən filialında etmək mümkündür.

2020-ci ildə direktor olmaq istəyənlər üçün elan edilmiş seçim müsabiqəsi çərçivəsində artıq qeydiyyatdan keçmiş şəxslərə yenidən qeydiyyatdan keçmək lazım deyil.

Direktor olmaq istəyənlərin imtahan proqramı və test nümunələri 24 oktyabrda “directors.mes.gov.ge” veb-səhifəsində yayımlanmağa başlayacaq.

Oktyabrın 26-dan “el.ge” veb-səhifəsində aşağıdakı mövzularla bağlı vebinar keçirilməyə başlayıb:

- Məktəb direktoru standartı;
- Təhsilin keyfiyyətinin idarəetmə mexanizmləri;
- Məktəbin strateji planlaşdırılması və inkişafı;
- Məktəb kurikulumunun hazırlanması;
- Məktəb kurikulumunun tətbiqi: şagirdə istiqamətlənmiş proses;
- Məktəb kurikulumunun monitorinqi və qiymətləndirilməsi;
- İnsan resurslarının idarə edilməsi və inkişafı;
- İnsanların və proseslərin təhlükəsizliyi;
- Maddi və maliyyə resurslarının idarə edilməsi;
- Məlumat resursları və strateji kommunikasiya;
- Şagirdin hüquqlarının qorunması və onlara dəstək tədbirləri;
- Məktəb mədəniyyətinin yaradılması.

Sertifikatlaşdırma ilə maraqlanan şəxslər konkret suallarını qeyd olunan elektron poçt ünvanına göndərə bilərlər: directors@emis.ge

Tez-tez verilən sualların analizi əsasında 2022-ci il 30 oktyabrda 16 dekabra qədər məlumatlandırma görüşləri keçiriləcək və maraqlananlar istədikləri məsələlərlə bağlı dolğun məlumat ala biləcəklər.

Gürcüstanın Təhsil və Elm Nazirliyinin əsas prioritetlərindən biri məktəb direktoru vəzifəsinə sağlam rəqabət şəraitində yüksək ixtisaslı və layiqli kadrların cəlb edilməsidir. Bu istiqamətdə son illərdə bir çox mühüm addımlar atılıb. Nazirlik direktorluq və məktəbin idarə edilməsinin yeni konsepsiyasını hazırlayıb və onun əsasında da 2022-ci ildə beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq nəticəsində məktəb direktorunun yenilənmiş standartı hazırlanıb.

Yeni standart məktəb direktorunun maarif lideri olaraq funksiyasının gücləndirilməsinə yönəlib. Sənəddə direktorun funksiya-öhdəlikləri ilə yanaşı müasir tipli məktəb liderinin qane etməli olduğu bütün tələblər də müəyyən edilmiş.

QANUNDA DƏYİŞİKLİK: XÜSUSİ MÜƏLLİMLƏR 60 KREDİTLİK PROQRAMI KEÇMƏLİ OLACAQLAR

Parlamentin Təhsil və Elm Komitəsi “Ümumi təhsil haqqında” Gürcüstan qanununda dəyişiklikləri müzakirə edib. Əsas məsələ xüsusi müəllimlərə, daha dəqiq, xüsusi müəllim ola biləcək şəxslərə aid olub.

Komitə sədri Giorgi Amilaxvari xüsusi müəllimlər üçün 60 kreditlik proqramın tətbiq olunacağını bildirib.

Bakalavr dərəcəsi olan hər kəs həmin proqramdan keçməli olacaq.

Xüsusi müəllimlər təkcə müvafiq imtahanı verməklə sistemə daxil ola bilməyəcəklər. Magistratura dərəcəsi olan xüsusi müəllimlərin 60 kreditlik proqramı isə 300 kreditlik proqrama inteqrasiya olunacaq.

“Bu dəyişikliklər lazımdır ki, bakalavr və ya ona bərabər dərəcəsi olan şəxs yalnız xüsusi müəllim imtahanını vermək yolu ilə peşyə daxil olmasın. Bunun üçün 60 kreditlik hazırlıq proqramı keçmək mütləq olacaq”, - deyər G.Amilaxvari qeyd edib.

Təhsil nazirinin müavini Valerian Qobronidze isə öz növbəsində bildirib ki, **“doktor dərəcəsi olan şəxslərin bu istiqamətdə araşdırması və ya iş təcrübəsi varsa, onlar imtahan verməli və hazırlıq kursundan keçməli olmayacaqlar, bu istisna psixoloqlara da aiddir”.**

QANUNDA MÜƏLLİMİN ÖHDƏLİKLƏRİ HÜQUQLARINDAN ÇOXDUR

“Ümumi təhsil haqqında” qanunda məktəb direktoru, şagird və valideynin hüquq və öhdəlikləri ilə yanaşı müəllim haqqında da ətraflı yazılıb. Qeyd edək ki, qanunda müəllimin öhdəliklərinin siyahısı onun hüquqlarından daha genişdir.

Məktəb müəlliminin hüququ var:

- İşləmək üçün vacib olan şəraitin yaradılmasını müəssisədən tələb etmək;
 - Nazirlik tərəfindən tətbiq edilmiş normativlərə əsasən əməkhaqqı almaq;
 - Kvalifikasiyasını yüksəltmək, bunun üçün 6 ildə bir dəfə 1 il müddətinə iş yerini itirməmək şərti ilə əməkhaqqı almadan məzuniyyət tələb etmək;
 - Gürcüstan qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş digər hüquqlardan yararlanmaq.
- Məktəb müəllimi öhdəlik daşıyır:**
- Şagirdə keyfiyyətli təhsil versin;
 - Xüsusi təhsilə ehtiyacı olan şagirdin ehtiyaclarının təhsil prosesində nəzərə alınmasını təmin etsin;
 - Şagirdin fərdi inkişafının və onun vətəndaş təfəkkürünün formalaşdırılmasının qayğısına qalsın;
 - Şəxsi peşə inkişafının qayğısına qalsın;
 - Müəllimin Peşə İnkişafı və Karyerada İrəliləmə üzrə Sxema qoşulsun (bu öhdəlik dəvət edilmiş və əvəzedici müəllimlərə aid deyil);
 - “Müəllimlərin etik davranış Qaydaları”na riayət etsin;
 - Gürcüstan qanunvericiliyi və əmək müqaviləsi ilə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri yerinə yetirsin;
 - Ümumtəhsil müəssisəsinə Gürcüstan qanunvericiliyi və əmək müqaviləsi ilə tətbiq edilmiş qaydalarla şəxsi sağlamlıq vəziyyəti barədə məlumat versin.
- 1². Qəsdən törədilmiş cinayətə görə məhkum edilmiş və məhkumluqdan azad edilməmiş şəxs müəllim ola bilməz.
- Müəllimin əməkhaqqı tam iş həftəsi qrafiki olan halda Gürcüstan qanunvericiliyi ilə tətbiq edilmiş dövlət işçisinin minimal əməkhaqqından az olmamalıdır.
 - Ümumtəhsil müəssisəsi və müəllim arasında əmək müqaviləsi Gürcüstan qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada bağlanır.
 - İctimai məktəbin büdcəsinin artması ilə yanaşı müəllimin əməkhaqqı da artır.

Səhifədəki məlumatlar
“etaloni.ge” saytından götürülüb. Gürcü dilindən tərcümə etdi:
Aynurə ƏLİYEVƏ

YANAN DA BİZ, YAMAN DA BİZ (2-ci yazı)

Bilmirəm, bu, insan psixologiyasını, yoxsa bizim milli psixologiyadır ki, var olarkən qiymətləndirmirik, dəyər vermirik, yalnız əlçatmaz olanda müqəddəsləşdiririk. Xasiyyətimizə sirayət edən bu gen uşaqlıqdan başlayır. Görürsünüzmü, bizi evdəkilər özləri ilə yox, xoxanla qorxudurdular, yaxud qonşuda-zadda olan kobud bir adamla hədələyirdilər və s. Beləliklə, biz başqalarını daha çox eşidirik, daha çox etiqad edirik. Xoxandan, sabun düzəldən cuhudlardan qorxa-qorxa məktəbdə də müəllimdən çəkinirdik. Müəllimin sözü, fikri daha çox beynimizə batardı, hətta valideynlər fikirlərini, arzularını müəllim vasitəsilə bizə çatdırırdılar. Xoxan qorxusu bir başqa mövzum olacaq, indi keçirəm 2-ci yazı olan məktəb təliminə.

İbtidai sinif müəllimimiz deyər ki, mənim evdə kameram var, onu qoşuram, sizin evdə nə işlə məşğul olduğunuzu, evdəkilərlə necə rəftar etdiyinizi, hər addımınızı izləyirəm. Yadımdadır ki, gecə işığı söndürməyə yatağa girməzdik ki, müəllim bizi görər, ayıbdır. Bilirsizmi, bunun maraqlı, nümunəvi tərəfi nə idi? Valideynlə müəllim həmfikirliyi vardı, bir-birini

dəstəkləyirdilər. Valideyn şikayətini “göyərçinlər” – ev telefonu vasitəsilə müəllimə çatdırardı, müəllim də güya kameranın izi ilə bizi təhdid edərdi. Bax, bu xoşməramlı qorxuyla məsuliyyətə, hörmətə, qayğıya istiqamətlənən yol aldıq. Necə ki, balaca arx-qaj əvvəl yol alanda göllənir, qarşısı bağlanır, cığır tapa bilmir, elə ki, bir çubuqla yol açırısan, istiqamətləndirirsən sonra o qaj özü özünə yol aç-aça öz yolunu tapır.

Bizim o müqəddəs uşaqlığımız Sovet dönməndə keçdi. Düzdür, çoxları bu addan diksindir, amma o uşaqlarla bugünkü uşaqların fərqi görmək çox asandır. Faciə də odur ki, valideyn təfəkkürü də modern olub. Niyə axı? Məgər biz o fərqi görmürük mü?

Əti sənin, sümüyü mənim deyərmiş klassik babalar. Bunun sətiraltı mənası elə bu gün itirdiyimiz valideyn-müəllim-şagird üçbucağıymış. Bizim valideynlər “Sənə əmanət”, “İkinci anası sənə” deyərək bütün məsuliyyəti verirdilər müəllimə. Saçımızın forması, gülüşümüzün dərəcəsi də müəllimə aid idi, hətta tədris hissə müdiri saçını normadan uzun oğlanların saçını qayçıyla kəsərdi ki, get təzədən kəsdir. Bax, həmin uşaqlar şikayət etməzdilər valideynə, çünki cavab məlum idi: müəllim səhv etməz, demək elə lazımmış! Beləcə sürüklənən bəşəriyyət müəllimlə ucalırdı. Biz belə böyüdük, toyda, nişanda müəllimlərimizi görəndə o süfrədə oturmağa çəkindik, utandıq,

ayıbdır dedik. İndi sanki o ayıb kəlməsi xırdalanıb yox olub.

Mən hər gün işə məktəb yolundan keçib gedirəm, müəllimlərimi görəndə yaxınlaşıb böyük hörmətlə əhvallaşırım. Onlar mənim üçün canlı xatirədir, çünki hər görəndə məktəbdən bir xatirə yadıma düşür. Şagirdlər o müəllimlərin şilləsini də, qulaq çəkməsini də, hətta şivirt çubuğunu da görmüşdü, küncə qoymuşdular, tək ayaq üstə qalmışdılar – bunlar hamısı fərdiyyətdən şəxsiyyətə aparən yolun eniş-yoxuşu idi. Doğrudan da bizim nəsil, elə bizdən öncəkilər də cəmiyyətə yararlı olmağı bacardılar.

Yaxın zamanlarda şagirdləri diz üstə qoyub, sonra da ərklə valideynə şəkil göndərən müəllimin aqibəti xeyli danışıldı. Kifayət qədər müzakirələr oldu. Mən sadəcə o valideynləri anlaya bilmirəm, onlar uşaqlarının xətrinə heç dəymirlərmi yəni? Yəni sırf Uşinskilər standartı iləmi tərbiyə edirlər? Mən müəllimi müdafiə məqsədiylə yazmıram, amma müəllimin missiyası öyrətmək idisə...

Elə bu söhbətlərin ictimailəşən zamanında bir təqaüdcü müəllimlə rastlaşdım. “Bu nə söz-söhbətdir, a bala, – dedi – adamı lap işinə peşman edirlər, az qalır müəllim şagirdə desin ki, sənə gələn mənə gəlsin”. Bax, beləcə adamı müəllim olmağına peşman edirlər. Qızlar saçını tökərək dərəcə gəlirlər. Deyirəm qoşa hörükdə, sadə geyimdə o

qədər gözəlsiz ki, o saflığı heç nə əvəz etməz. Valideyn xəbər yollayır ki, heç kim mənim uşağımın geyiminə qarışa bilməz, neçə ki mən sağam, uşağıma istədiyi şəkildə geydirəcəm. Vəssalam! Bu, kulminasiya-zirvə nöqtəsidir. Bu arxayınlıqla o uşaq hara gedir? Onu zaman göstərəcək.

Con Lokk uşağı ağ kağız adlandırır, o kağıza nə yazırsan o da olacaq. Əziz valideynlər, gəlin o kağıza elə cümlələr yazmaq ki, gələcəkdə utanmayaq. Biz də o üçbucağı yaradaq, müəllim-şagird-valideyn üçbucağını.

Çünki biz əl-ələ verəndə aramızda qalan o sahə cəmiyyət olacaq, cəmiyyəti qoruyacaq və dağılmağa qoymayacaq. Yoxsa, balıq və xərcəng kimi hərə bir tərəfə çəkməklə biz sükunətdə olacağıq. Bu gün müəlliminə hörmət etməyən, saymayan uşağın sabah hədəfi valideyn olacaq.

Makedoniyalı İsgəndər müəllimi Aristoteli hər addımında, hər yüksəlişində özündən öndə hörmətlə yad etmiş, Aşıq Ələsgər “Ustadına kəm baxanın gözlərinə qan damar” demişdir. Müəllimin hörmətdən düşməsi gələcəkdə Aristotellərin, Ələsgərlərin yetişməsinə sual altına qoyur.

Esmira ƏLƏKBƏRLİ

Marneuli rayonu Qaçaqan 2 saylı ictimai məktəbin kimya-biologiya müəllimi

ÖMRÜMÜZDƏN KEÇƏN SAATLAR, DƏQİQƏLƏR VƏ SANİYƏLƏR

Yenə bir günün sonuna gəldik. Hər zamankı kimi ömrümüzdən saatlar, dəqiqələr, saniyələr keçdi. Vaxtın necə keçdiyini bilmədik. Günün sonunda tək qaldıqda isə bu günü müzakirə etməyə başlayırıq: “Bu gün nə etdim, nəyi öyrəndim, nəyi səhv etdim, hansı hərəkətim düzgün idi, hansı düzgün deyildi, gərək etməzdim, belə olmasa daha yaxşı olardı”... Artıq bunları müzakirə etmək üçün isə bəzən çox gec olur. Bəzən bu gün etdiyimiz səhvi başa düşürük və bir daha etməməyə çalışırıq. Yəni bundan dərs çıxarıyıq. Bəzilərimiz bu günü sevincli keçirərkən, bəzilərimiz isə kədərli keçirdik. Keçirdiyimizi istər pis, istərsə də yaxşı gün olsun, bu, bizim

üçün həmişə xatirə olaraq qalacaqdır. Amma yaşadığımız bəzi pis günlər, itkilər isə acı xatirələr kimi qalacaqdır. Yaddaşdan silinməyən, dərin iz buraxan xatirələr...

Ən şirin xatirələrimiz isə uşaqlıq illərimizlə bağlıdır. Əlbəttə, hər kəs uşaqlıq illərinə qayıtmaq istər – o saf, təmiz, kinsiz, hər şeydən xəbərsiz həyata. Zamanı nə qədər geri qaytarmaq istəsək də bu, mümkün olmur. Ömrümüzdən gedən hər saati, dəqiqələri, saniyələri geri qaytara bilmirik. Ona görə də hər saniyəmizin qədrini bilməliyik. Çünki zaman heç vaxt bizə aid olmayıb, ancaq biz onu hər zaman itirmişik.

Bir kitabda oxumuşdum ki, “zaman kimisə gözlərkən çox yavaş, kədərli-

yəni çox uzun, sevincliykən isə çox qıtsadır”. Sevdiklərimizlə keçirdiyimiz hər an gözəl və dəyərlidir. Hər anı anında doya-doya yaşamaq lazımdır. Çünki zaman keçdikcə, yaş artdıqca “kaş yenidən o illərə qayıdardım” cümləsini çox işlədəcəyik.

Nə zamanı geriye çəkə bilərik, nə də ki, gedən illərimizi geri qaytara bilərik. Anı yaşamağa indi başlamalısan. Başlamaq üçün ən uyğun zaman indidir. Başlamaq üçün ən uyğun zamanı gözləsən başlaya bilməyəcəksən. İndi olduğun yerdən və əlindəkilərlə başla. Belə ki, biz bu gün qarşımıza bir məqsəd qoymuşuqsa ona çatmaq üçün bu gün də hərəkət etməliyik. Əgər sabaha saxlasaq yenə ertələyə-ertələyə duracağıq. Bu da bi-

zimin ən dəyərli vaxtlarımızdan gedir. Çin mütəfəkkiri Lao Tszının dediyi kimi: “Zaman bir daha gəlməmək şərti ilə gedir”.

Validə Fatullayeva

Qardabani 3 saylı ictimai məktəbin 12-ci sinif şagirdi

TÜRKDİLLİ XALQLARIN ƏXLAQI-ESTETİK ALƏMİ

NƏ VAXTSA AĞI QARADAN SEÇMƏYİN VAXTI GƏLƏCƏK

(Türk folklorunun estetikası və mənəvi əqidəsi)

Elizbar CAVELİDZE

(əvvəli ötən sayda)

Yuxarıda qeyd etdim ki, hər cür bədii trafaretsiz, sadə danışq, sadə dil ilə döyüşdən öncə oyanan hiss – həlak olması və evə qayıtmaması qorxusu, istərsə də qayıtması ümidi ifadə olunur. Lakin bu şeirin strukturu öndə və son-da qafiyələnmə, demək mümkündür ki, ritmik ünsürlərin təkrarından başqa fonemik səviyyədə elə bir zəngin səslərin (ya, ka, kan, na, an, nun, dırı, ka, ar, gel, bo, var, kol) bir-birinə münasibətinin mənzərəsini bizə təqdim edir və elə bir zəngin musiqi avazını yaradır ki, bunu da dərk etməyəndə, gərək ki, insan kar ola. Məhz elə bu fonemlərin şaquli və üfqi olaraq qarşılıqlı münasibətləri təhlil olunan şeirin bədii toxumaların sehri dolğunluğunu yaradır ki, gözlə görünəsi olmur və zəngin təsvür qabiliyyətini, oyadıcı enerjinin əmələ gətirdiyi, dərk olunmayan səslərin musiqi harmoniyası ilə, müvafiq olaraq burada görünən dərk etmə eşitmə duyğusu ilə əvəz olunur. Qısa, rəngkarlıq obrazını musiqi notu əvəz edir ki, bu da poetik memarlığı nəinki kasadlaşdırır, hətta onu zənginləşdirir və ona qeyri-adi estetik məftunluq verir.

Ümumiyyətlə, bu cür fonemik avaz Dədə Qorqud şeirlərinin ayrı-ayrı sətirlərini də xarakterizə edir. Məsələn: “Yel esdi, yağmur, yağdı, püki kop-dı” (*Elə orada, səh. 149*); “ka-p-ak-l-ar-ın ka-l-dırup yüz-ümə b-ak-dı”, (*Elə orada, səh. 149*); “Yel-dügümde yel ye-tmez idi ye-dı arg-un-um” (*Elə orada, səh. 149*); “gö-tür-dü-gin gö-ge yet-türən gör-rlü. Tan-grı, kakı-duğın ka-hr eden kah-lar Tangrı” (*Elə orada, səh. 151*); Ağ sa-lallu ba-ban yeri uçmaq olsun, Ağ bür-çekli an-an yeri be-h-işt olsun” (*Elə orada, səh. 153*) və sair. Bu cür nümunələri sonu bitmədən gətirmək olar. Ayrı-ayrı sətirlər səviyyəsində də fonemlərə münasibət prinsipi bunu təsdiqləyir ki, bu da, ümumiyyətlə, şeirin strukturunun qurulması zamanı mühüm rol oynayır.

Bütün bu yuxarıda deyilənlərdən sonra belə bir nəticə çıxara bilərik ki, Oğuz xalq poeziyasında silsilə olaraq, eləcə də sətiri səviyyədə müəyyən ölçü və ritmin çertyoju və fonemik münasibətlər qaydası fəaliyyət göstərir ki, bu da qədim türk xalq poeziyası üçün konkretlik olmalıdır. Lakin eyni zamanda ritmik həcmnin təkrarı daha çox qəbul olunmuş qaydaya çevrilmişdir, qalan ikisi isə, doğrudur, şeirin fikir, istərsə də bünyəsinin formalaşmasında mühüm rol oynayır, lakin o dövrlər kanonik səviyyədə tənzim olunmamışdır.

Qısa, sətirlərin sonunda səslərin, hecaların, sözlərin, istərsə də söz toplusunun təkrarına əməl edilməsi ədəbi qanuna tabe olur, söz başlanğıcı hecalarının söz kimi təkrar olunmasına, sətirlər arasında ritmik seqmentlərin bərabərliyinə və fonemik səviyyəyə gəldikdə heç də az nəzərə çarpmır, hər halda nəğməkar ozan üçün lüzumluluğu təşkil etmir.

Elə burada qeyd etməyi məqsədyönlü hesab edirəm ki, təhlil olunan eposun şeirlərini, ələlxüsus geniş ölçüdə ritm vahidinin dəyişkənliyi xarakterizə edir ki, bu da semantik inkişafın dəyişməsi ilə əlaqədardır. Məsələn, Urusun atasına müraciətində ritmik ünsürlər sxemi belədir: I və II sətir Ø, III+V sətir aaa, VI_Ø, VII-IX_ bbb, IX-XII_ zzz, XIII_Ø, XIV-XVI_ ddd, XVII_ XVIII_Ø, XIX-XXV_ SSSSS, XXVI_Ø, XXVII-XXVIII_ s, XXIX-XXX_ ff, XXXI-XXXIX_ ssssssss, XL-XLI_Ø, XLII_ s, XLIII-

XLV_ ff, XLV-LIII_ ssssssss, LIV-LXIV_ qqqqqqqqqq. İndi oğlanın dediklərini xatırlayaq: I-VI_ nnnnn, VIII_Ø, VIII-X_ØtØt və sair (*K.D.Q. səh. 68-69*). Gətirilən material aydınca onu göstərir ki, ritm ünsürlərinin rəngarəngliyi və müxtəlif çeşidliliyidir ki, bu da monoloqun monotonluğuna bir növ dinamiklik kəsb etdirir və düşüncə nüanslarının vurğulanmasını həyata keçirir.

Ritmik ünsürləri sətirin sonunda bu əvəz olunma, müəyyən olduğu kimi, tamamilə təbiidir və bu təhlil olunan eposda kanonik xarakter daşıyır.

İndi Bəkilin atasına müraciət etdiyi yenə bir şeiri misal gətirək (*Elə orada, səh. 120*). Bu şeirin ilk iki sətiri bu kəlmələrlə sona yetir: *Ne aydursun-ne dağlarsın?* Sonrakı iki sətir ritmik ünsürlərin bu cür yanaşması vardır: *Durmağum çok, bil-megüm çok*. Sonrakı üç sətir isə bizə belə bir mənzərə verir: *Aş mağum yok, var mağum yok, öp-meğüm yok*. Sonrakı on sətir rədifin bu növü ilə inkişaf edir: ilk sətirlərdə tələb var: **mana vergil**, ikinci sətir dəqiqləşdirir: **senün için**. Bu cür kəlmənin altı dəfə təkrar olunması: hələ bir ritmik ünsürlərin əhəmiyyətini artırır, sonra şeirin musiqilik avazını gücləndirir və nəhayət, bu təkrar təbilin çalınmasını bizə xatırladır ki, bu da oxucuya və dinləyiciyə xüsusi təsir göstərir. Bu şeirin ritmik sistemində də bir cür olaraq qaydaya salınmışdır: I (2+1+3+1+3) 2/4/4. II (4+3+4+3) 7/7. III (4+3+3+1) 4/3/4. IV (3+2+3+3+1) 8/7. V (2+2+2+2+4+3+1) 4/4/4/4. VI (1+3+4+4+3+1) 4/4/4/4. VII (2+2+1+2+2+3+1) 5/4/4. VIII (4+1+3+2+2) 4/4/4. IX (1+3+4+4) 4/4/4. X (2+1+4+3+1) 3/4/4. XI (2+2+4+3-1) 4/4/4. XII (2+2+1+3+2+2) 4/4/4. XIII (4+2+3+2-2) 4/5/4. XIV (2+2+3+2+2) 4/3/4. XV (3+1+3+2+2) 4/3/4. XVI (2+2+4+2+2) 4/4/4. XVII (2+2+1+1+3+2+2) 4/5/4. XVIII (4+1+3+3+4+2+2) 4/4/3/4/4.

Yuxarıda gətirilən ritmik sxemlərdə, şübhəsiz (4+4+4) həddən artıqdır, (4+5+4) sxemi çox azdır. Lakin həqiqətdə odur ki, şeirin bütün sətirlərinin ritmik ünsürü dörd hecalıdır (1+3/3+1/4), bu da onu göstərir ki, inkişafın bu mərhələsində ritm strukturunun dolğunluğuna fikir verilir, ələlxüsus bu, ritmik vahidin kanonik forma aldığı zaman nəzərə çarpmır.

Sonda əminlik yaratmaq üçün daha bir geniş şeirin ölçü-ritm konstruksiyasını, Qazan xanın bir növ özünə tərif qoşmasını və igidlik barədə ifadə etdiyi inamı qısaca müzakirə edim (*Elə orada, səh. 136-139*).

Birinci silsilə: Qazan onunla özünü bəyənir ki, düşmənin çoxsaylı olmasını – iyirmi min, otuz min, qırx min, əlli min, istərsə də yüz min olmasını bir şeyə saymayır, onlara arxasını çevirməyir və illah da öz qılıncı ilə hündür yerdə yumru başı top kimi kəsir. Bax, bu zaman da o öz-özünü tərif etmir, söyləmir ki, mən “ərəm”, “bəyəm”, çünki igid lovğalanda və özündən çox deyəndə onun xoşuna gəlmir və sonda vurğulayır: “*Əlünə girmişkən, mərə kafır, öldür məni, yetür məni! Sal qılıncın, kəs başım, qılıncından saparım yoq! Kəndü əslim, kəndü köküm sınağım yoq!*” Bu şeirin son sətiri ilə bu uzun monoloqun leytmotivi və əsas qayəsi səslənibdir ki, bu da altı şeirin altısında da təkrar olunur. Bu silsilə şeirin doqquz sətirinin hamısında ritmik böyüklüyün ayrıncısı olaraq 6 hecalı (ikiqat beş hecalı) seqmenti hesab etmək olar ki, onu da **yağı** sözü yerinə yetirir. Bu sətirlərin ritmik vahidi xəbərin keçmiş zamanının affiksleridir: **düm/dum**,

madum/medum, ritmik sxem isə belə təqdim olunub: 6/4/5, 6/4/4, 6/4/4, 5/4/4, 6/4/4, 6/4/4, 6/4/4, 5/4/4. Yuxarıda xatırlanan ritmik vahid 14 sətiri yerinə yetirir. Halbuki ikinci sətirdən sonra ritmik konstruksiya dəyişir və bu cür sxemləri bizə təqdim edir: 5/4, 6/7, 6/6, 6/8, 3/4/4, 3/4/4, 6/6, 4/4, 4/4, 4). Aydındır ki, təhlil olunan şeirin son sətirlərinin ölçü və ritm konstruksiyası şeirin vahid strukturunu pozur.

Qazanın ikinci monoloqunun ikinci silsiləsi bizə yüksək-yüksək böyük dağdan daş yuvarlansa öz dizini, oyluğunu qarşısına tutan olduğunu, Fironun sütunu tək yerdə yüklər qalansa, o tayları dizi ilə tutub duran Qazan olduğunu, böyük-böyük bəylərin oğlanları dalaşanda qamçı altına sahib döyən, vuran Qazan olduğunu, uca dağda dolu yağsa, qara-qatı duman dursa, qaracığı atın qulaqları çovğunluğunda görünməsə bələdçisiz yol tanıyan, yol bacaran Qazan olduğunu, yeddi başlı əjdahaya rast gəlib yetişdiyini və sair bizə nəql edir. Qazanın bu özünü tərifləməsində bu silsilənin şeirlərinin əsas qayəsini təkrar etməyə zəmin yaradır. İgidə özünü tərif etmək və lovğalanmaq yaraşmır, bu da ki, etik olaraq pislənilib və bu şeirin finalı da bizə məlumat verir ki, Qazan öz əslinə, öz kökünə xain çıxmaqdan, ölümü qarşılamayı üstün tutur. Bu şeirin ritmik sxemi bu cür görünür: ilk altı sətir bizə belə bir münasibət verir: **ababab**, sonrakı dörd sətir – **bbaa**, sonrakı dörd sətir – **qqqq**, növbəti iki sətir – **ss** və son dörd sətir – **ffff**. Müəyyən olduğu kimi, şeirin ritmik vahidi müxtəlif cürdür, ritm strukturu isə qaydaya salınmamışdır. Halbuki müəyyən sətirlərin hecalarının eynililiyi nəzərə çarpmır. Məsələn: 4/4/5//5/4/4, 4/4/4/4/3/4, 5/4//5/4 və sair. Lakin sətirlərin hecalarının bənzərliyinin, istərsə də eyniliyinin ayrı-ayrı halları hər halda ondan xəbər verir ki, həmin vaxtlar şeirin ritmik strukturu tam şəkildə formalaşmamışdır. Halbuki bu qüsurun aradan qaldırılmasına yönəldilən ənənə də nəzərə çarpmır.

Üçüncü silsilənin şeiri bizə məlumat verir ki, qayalıqda salınmış kafirin bir şəhəri Əmman sularında yuyunur sahilləri. Sağa-sola çırpınıb baş vurur üzgüçülər, su dibində fırlanıb dönürdü dənizçilər. Düzü qoyub, tərsini söyləyir qız-gəlinlər. Qızıl aşığı oynadır Sancıdanın bəyləri. Altı dəfə oğuzlar getdi, ala bilmədi. Altı nəfər igidlə ora Qazan getdi. Kilsəsinə yıxaraq yerində məscid tikdi, dua-namaz oxutdu. Qız-gəlinini ağ köksündə oynatdı, bəylərini qul etdi. O, onda da “ərəm, bəyəm” deyə öyünmədi! Çox öyünən kişilərdə bir kişilik görmədi! Bu şeirin tövsiyəsi ilə sona yetir ki, Qazan öz əslinə, öz kökünə xain çıxmaqdan ölümü qarşılamayı üstün tutur. Bu şeirin ritmik sxemi belə təqdim olunub: IØ, II, III, IV, V-aaaa, VIØ, VIIa. Sonra iki sətir **bb**. Sonda bu cür ritmik çertyoj alırıq: ØqØqØqqqqq. Axırda iki sətir bu cür münasibəti bizə verir: **ss** və **dd**. Təhlil olunan şeirin ritmik sxemi bizə belə bir mənzərə verir: 1) 2+2+3+2+4=4/5/4; 2) 1+3+3+ +2+2=4/3/4; 3) 2+2+3+2+4=4/5/4; 4) 1+3+2+3=4/5; 5) 2+2+2+1+3+3+3=6/4/6; 6) 2+2+2+2+2+3=4/4/5; 7) 2+2+2+2+5=4/4/5; 8) 2+2+2+4+3=6/7; 9) 2+2+2+2+4+1+3=4/4/4/4 və sair. Aydındır ki, bu halda sətirlər arasında sillabik münasibətlərin bərabərliyi prinsipi tənzim olunmamışdır.

(davamı gələn sayda)

Gürcü dilindən tərcümə edən:

Mirzə MƏMMƏDOĞLU

NİDERLAND – PƏRDƏ ARXASINDAKI GERÇƏKLƏR URBANİZASIYA 23. VENLO – NİDERLANDIN CƏNUB QAPISI

(əvvəli ötən sayda)

İş elə gətirdi ki, mən may ayının ortalarında ölkənin cənub-şərqinə, daha doğrusu Limburq əyalətinə səfər edəsi oldum. 8-9 gün bu əyalətin Venlo şəhərində yaşadım. Venlo digər Niderland şəhərləri ilə ümumi cizgilərə malik olsa da, bu şəhəri fərqləndirən, ona özünəməxsusluq qazandıran əlamətlərə, fərqliliklərə də sahibdir. Yeri gəldikcə mən bu ümumi və fərqli cəhətlər barədə nələrisə diqqətinizə çatdırmağa çalışacam.

Venlonun təsvirinə keçməmişdən qabaq şəhərətrafına bir nəzər salmamız, mənim birgünlük sərguzəştimlə tanış olmamız gərəkdir. Bunları diqqətinizə çatdırmadan keçsəm, onlar barədə danışmasam mənim yazdıqlarımın bir qara qəpiklik qiyməti olmaz.

Niderlandın cənubuna doğru getdikcə bağliq-bağatliq ərazilərin sıxlaşdığını, istixanaların çoxaldığını, polietilenlə üstü örtülmüş torpaq sahələrinin artdığını əlbəhəl hiss edəcəksən. Qalın polietilen çadırla qapadılmış bu sahələrdə nə yetişdirildiyini isə mən bir neçə gündən sonra biləcəm. Və acı da olsa, yeni bir həyat dərsini təcrübə edəcəm. Səbirli olsanız bu barədə sizə qatı açılmamış kiçik bir hekayə anladacam. Şəhərətrafi kəndlərin, qəsəbələrin göz oxşamasını deyim sonra. Evlərin, binaların səliqə-sahmanını bir kənara qoyuram. Nədən ki, bu barədə az-çox danışmışam. Həyətlərin gözəlliyi isə bir tamaşadır. Ailələr elə bil bir-biriylə bəhsə girib həyətlərini gözəllik abidəsinə çevirmişlər. Elə təsəvvür yaranır ki, öz zövqlərinə uyğun yaratdıqları bu qeyri-adi abidəni ötürüb-keçənlərin gözləri önünə sərmək üçün gizli yarış elan etmiş kimidirlər. Bu gözəlliyə tamaşa etmək üçün adama əlavə bir cüt göz də azlıq edər.

İndi o üstüörtülü sahələrə gedə bilirik. Həmin sahələrdə polietilen örtüklərin altında qulançar yetişdirilir. Qulançarın necə bir bitki olmasını isə yəqin çoxunuz bilirsiniz. Düzdür, biz tərəflərdə onun mədəni bir bitki kimi əkilib-becərilməsindən mən xəbərsizəm, ancaq, inanıram ki, yabanı qulançar dadanlarımız dadmayanlarımızdan daha çoxdur. Və mən cəmi bir gün həmin qulançarlıqların birində çalışmış oldum. Qulançarın təpəşəkili çərgələrdə yetişdirilir. Qulançarın əmələ gəlməsi üçün onun əkilədiyi çərgələrin üzəri ağır polietilen çadırlarla örtülür. Küləyin çadırı qaldırmaması üçün onun hər iki tərəfi bir neçə santimetr enində qatlanır, içərisinə torpaq doldurulub tikilir. İşçi əvvəlcə örtüyü kənara atmalıdır. Sonra torpaqdan başını yenidən çıxarmış qulançarın kökünü torpağın altında təxmini müəyyənləşdirərək itiuclu alətlə kəsməli və xüsusi qutuya yığılmalıdır. Çərgədəki qulançarların yığılması başa çatdıqdan sonra üstü yenidən örtülməlidir. 200-300 metrlik çərgədəki qulançarlar yığıldıqdan sonra sahənin bir başına çıxarılmalı, plastik qutuya boşaldılmalıdır. Qulançarın yetişdiyi torpaq un kimi yumşaq olur. Çərgənin üzərindəki çadır qaldırılarkən və ya örtülərkən yerdən qalxan toz işçinin gözüne, ağızına, burnuna dolur. Hava acza küləklə olduqda isə tozun çoxluğundan göz-gözü görmür. İşçi bu şərətdə belini qaldırmadan həftədə 6 gün, gündə isə

10 saat çalışmalıdır. Üstəgəl, qulançarlıqlara gedib-gəlmək üçün də 1-2 saat vaxt lazımdır. Qulançar plantasiyalarında çalışanların əksəriyyəti Şərqi Avropa ölkələrindən gələnlərdir – polyaklar, bolqarlar, macarlar və başqaları.

Bütün bunlardan sonra can rahatlığı ilə Venlonun təsvirinə keçə bilirik. Nədən ki, artıq bizə mane olacaq, əndişələndirəcək bir şey qalmayıb. Güman edirəm ki, hər şeyi yoluna qoyduq.

Venlo Maas çayının sağ sahilində yerləşir. Çayın sahilində insanların istirahət etməsi üçün gözəl bir bulvar da salınıb. Əlbəttə ki, terrasşəkili bulvarın üst qatında velospedçilər üçün xüsusi yolun salınması da yaddan çıxarılmayıb. Niderlandın bütün su mənbələrində müşahidə edilən eyni mənzərəyə burada da rast gəlinir. Su quşlarının sahilə yaxın yerlərdə toplaşması diqqətdən yayınmır. Hətta bəzi ördəklərin, qazların balaları ilə birlikdə sahilə yaxınlaşmalarını, insanların, əsasən də uşaqların onlara verdikləri yeməli nələrisə acgözlüklə çinədanlarına ötürmələrini seyr etmək insana qəribə bir rahatlıq gətirir. Çəkinmədən sahilə çıxan, yanlarını basa-basa insanlara yaxınlaşan quşlar sanki “bəs mənə niyə qonaq etmədiniz” sualını verməyə adam axtarırlar.

Venlonun adına yazılı qaynaqlarda XI yüzillikdən rast gəlinir. Orta əsrlərdə Hanza İttifaqına daxil olan şəhər sonralar uzun müddət Heldern hersoqluğuna, 1839-1866-cı illərdə Lüksemburqa tabe olmuşdur. Bundan sonra Niderland ərazisinə qatılmışdır. 1939-cu ildə burada gestaponun əli ilə “Venlo hadisəsi” törədilmiş və bu insidentin tənzimlənməməsi Almaniyaya neytrallığını elan etmiş Niderlanda soxulmağa bəhanə vermişdir.

Venlo şəhərinin aid olduğu Limburq əyaləti uzun müddət qonşu dövlətlər arasında mübahisəli ərazi olmuş, bu yerlər həm də katolik-protestant qarşıdurmasının mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Hətta bu mübarizənin gedişində katolik əhalinin düşmənlə eyni cəbhədə Niderlanda qarşı vuruşması da tarixin təkzibolunmaz faktlarındandır. Tarixi məsələləri bir kənara qoymaq daha doğru qərardır. Nədən ki, bunlar keçmişdə baş vermiş hadisələrdir, yəni keçilmiş mərhələdir. Artıq bu məsələ həllini tapıb və qonşular arasında mübahisə predmeti olmaqdan çıxıb, onların normal qonşuluq münasibətləri qurmasına mane olmur.

Venloda Niderland əsilli vətəndaşlardan başqa alman, türk və Mərkəz əsilli insanlar da yaşayır. Məlumat üçün deyim ki, şəhərdə müsəlman türklərə məxsus məscid də fəaliyyət göstərir. Buradakı xristian dindarların əksəriyyəti katolik məzhəbidir.

Venlo Almaniyanın Reyn-Vestfaliya əyaləti ilə qonşudur. Əgər sən Venlodan ölkənin başqa bir bölgəsinə və ya əksinə səfər edərsənsə, istər-istəməz Almaniya ərazisinə qədəm basmalı, bir neçə kilometr yol qət etdikdən sonra yenidən Niderland ərazisinə daxil olmalısən. O üzəndə, mən Venlonu Niderlandın cənub qapısı adlandırmaq qərarına gələrkən, bunu bu bölüm üçün başlığa çıxardım. Əslində coğrafi baxımdan

da belədir. Bu, mənim kəşfim-filanım da deyil.

Venloda olduğum müddətdə bir neçə dəfə şəhər mərkəzini gəzib dolaşmaq imkanım oldu. Qaldığım hoteldən mərkəzə qədər Kaldenkerkeveg küçəsilə bir neçə kilometr məsafə qət etməli olurdu. Havaların günəşli olması isə bu gəzintiləri daha da yaddaqalan edirdi. Məni şəhərin mərkəzinə aparən bu küçənin zibil içində olması diqqətimdən yayınmadı. Əcəba, hollandlardan çıxmayan iş, bu nədir? Sualın cavabı da sanki ovcumun içində hazır imiş. Şəhərə Şərqi Avropa ölkələrindən – Bolqarıstan, Macarıstan, Polşa, Rumıniya, Ukrayna, Rusiya, hətta Gürcüstandan çox sayda mövsümi işçilər gəlib, müvəqqəti də olsa burada məskunlaşıb, şəhərətrafi təsərrüfatlarda çalışırlar. Onların əsas gediş-gəldikləri yol isə Kaldenkerkeveg küçəsidir. Çəkdiyi siqaretin kötüyünü, yediyi dondurmanın kağızını və s. hara gəldi atanlar isə, nə yazıq ki, bu mövsümü işçilərdir. Sonradan şəhərin mərkəzində və digər məhəllələrində gördüyüm təmizlik qənaətimin doğru olduğuna məni bir daha inandırır. Küçənin nəzəri cəlb edən digər özəlliyi isə bir-birinin yaxınlığında yerləşən “Budda” Çin və “İzumi” yapon restoranıdır. “Budda” restoranının yerləşdiyi binanın baş tərəfində isə Buddanın gülümsər heykəli və ona məxsus tapınağın maketi quraşdırılıb.

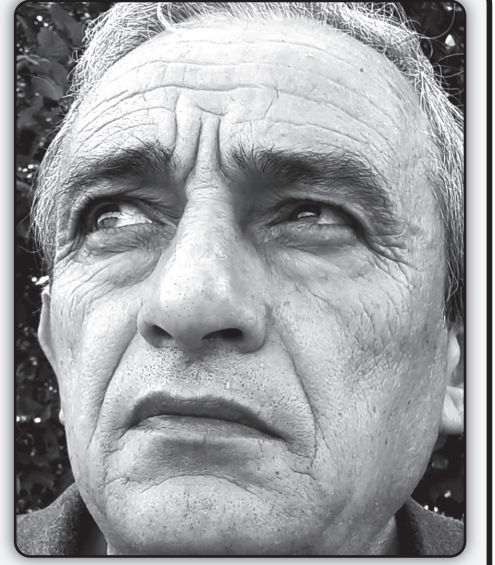
Bəri başdan qeyd edim ki, koronavirus səbəbindən şəhərdə bir çox mədəni-kültəvi tədbirlərə ara verilmiş, muzeylər fəaliyyətini dayandırmışdır. Restoran və kafələrin çoxu qapalı idi. Pandemiyanın əlamətləri hər addımda hiss edilir, hər yerdə bu virusun varlığını xatırladan bildirişlərə rast gəlinirdi.

Venlo önəmli ticarət mərkəzidir. Əlverişli coğrafi mövqedə yerləşməsi qonşu Almaniya və Belçikadan buraya turizm və komməriyyə məqsədilə çoxsaylı qonaqların gəlməsini təmin edir.

Venlo Van Bommel van Dam müasir incəsənət muzeyinə, Limburq tarix və mədəniyyət muzeyinə və bir sıra teatr və konsert salonlarına ev sahibliyi edir.

Venlonun “VVV Venlo” futbol klubu da var. Şəhərin mərkəzinə gəzintiyyə çıxarkən, yolun bu komandanın məşq bazasının yaxınlığından keçirdi. Ayrı-ayrı vaxtlarda Niderland futbol çempionatının yüksək və birinci divizionunda çıxış edən komanda ev oyunlarını 7500 tamaşaçı tutan “De Koel” stadionunda keçirir.

Venlo çox da böyük bir şəhər deyil. Əhalisi yüz mindən bir qədər artıqdır. Tipik Niderland şəhəridir. Başqa şəhərlərdə olduğu kimi, əksər alış-veriş yerləri şəhərin mərkəzində yerləşir. Məşhur markalarla yanaşı bu məkanda türklərə məxsus marketlərə, bərbərxanalara, yeməxanalara da rast gəlmək olur. Nolensplein meydanı orta əsrlərin bazar yerlərini xatırladır. Burada holland pendiri almaq imkanınız var. Sevdiqlərinizi sevindirmək üçün bir buket və ya bir dibçəkdə gül-çiçək də ala bilərsiniz. Acmınsızsa özünüzi yaxınlıqdakı restoranlardan, kafələrdən birinə salmaq imkanınız olsa da, həmin məkanlarda oturma bilməyəcəyinizi unutmayın. Nədən ki,

koronavirus təhlükəsi hələ uzaqlaşmayıb. Aldığınız yeməyi bir səmtə çəkilib yeməli olacaqsınız. Məsələn, holland siyasətçisi və katolik rahibi Vilhelm Hubert Nolenin adını daşıyan parkda, elə onun şərfinə ucaldılmış abidənin ətrafında bir yer tapıb yeyəcəksiniz. Hava xoş olarsa və ya kefinizdən keçərsə, parkdakı yaşıl otları üstündə də oturma bilərsiniz. Buna görə sizə “gözünüz üstə qashınız var” deyən olmayacaq.

Yeyib doyduqdan sonra küçələrdə dolaşma bilərsiniz. Alış-veriş yerlərinə baş çəkmək və ya elə küçələrdə məqsədsiz-filansız gəzmək də sizi qeyri-adi nələrlə tanış edəcək. Siz küçə musiqiçilərinin ifalarını canlı dinləmək şansından yararlanma bilərsiniz. 14-15 yaşlarında bir gəncin böyük-küçük plastik vedrələrdə ifa etdiyi zərb musiqisi sizin xoşunuza gələcək. Başqa bir yerdə qaraçı musiqiçilərin ifasında lirik musiqi parçasına qulaq asmaq üçün ayağınızı mütləq saxlayacaqsınız. Mən Amersfordta, Belçikanın Antverpen şəhərində də bu cür küçə musiqiçilərinə, müğənnilərinə rast gəlmişdim. Küçə musiqiçilərinin Avropa şəhərlərinin ayrılmaz bir parçası olduğunu da rastlaşdığım bu epizodlardan sonra aqlımın bir tərəfinə yazmışdım.

Venlo tunc heykəl və heykəlcikləri ilə, əski tikililəri ilə qonaqlarını ağırlayan, onlara xoş anlar bəxş edən və onları özündən razı salan baxımlı bir şəhərdir.

Venlo barədə qeydlərimi burada tanış olduğum insanlarla bağlı xoş sözlərlə bitirmək istəyirəm. Bu bölümün başlanğıcından qısa da olsa onlarla ilgili xoş bir söz söyləmək fikrinin məni tərk etmədiyini də deməyəm olmaz. Venlo mənə feysbukda paylaşdığı şeirləri elə şəbəkənin də tərcüməsində oxuduğum Jack van der Helm kimi gözəl bir insanla, insanlıqları ilə məni mütəəssir edən bir qrup macar gəncə, əliaçıqlıqlarını və yardımsevərliklərini heç zaman unuda bilməyəcəyim ukraynalı uşaqlarla tanış olmaq imkanı yaratdı. Aramızdakı dil baryerinə baxmayaraq, bizim bir-birimizi anlamamızın nə qədər asan olduğunu anlatmam belə mümkün deyil. Düzdür, Jackla texnoloji tərcüməçi vasitəsilə də ünsiyyət qura bilirdim. Ukraynalılarla rusca anlaşmaq mümkün idi. Macarlarla sadəcə təbəssümlərimiz danışdı. Mənim alayarımcıq hollandcamı onlar, macarcanı isə mən anlamırdım. Bu insanlarla tanışlıq “hələ insanlıq ayaqdadır, ölməyib” qənaətimə daha da möhkəmləndirdi. Məni tanımadığım insanlarla doğmalaşdırdığına görə Venlo bütün təşəkkürlərə layiqdir.

(davamı gələn sayda)
Əfif MUXTAROĞLU
Niderland

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

Yeni YOL

31 OKTYABR
2022-Cİ İL
№ 020 (167)

İCTİMAİ QƏZET yeni yol qəzeti@gmail.com * "yeni yol" nəşrə gətirən qəzet * HAQQIN SÖZÜ - SÖZÜN HAQQI

"MÜƏLLİM ÜÇÜN YAZIRAM" HEKAYƏ MÜSABİQƏSİNİN QALİBLƏRİNİN MÜKAFATLANDIRILMA MƏRASİMİ BAŞ TUTUB

Gürcüstanın Milli Kitabxanasında Müəllimlərin Peşəkar İnkişafı üzrə Milli Mərkəzin hər il keçirdiyi "Müəllim üçün yazıram" hekayə müsabiqəsinin qaliblərinin mükafatlandırılma mərasimi baş tutub.

Müsabiqənin qalibi "Mənim sevimli alman sözü" hekayəsinin müəllifi İunona Quruli olub. İkinci yerin sahibi "Yaxın tarix" hekayəsinin müəllifi Tsotne Avsacanişvili, üçüncü yerin sahibi isə "Sülh qapısı" hekayəsinin müəllifi Mişa Baxsoliani olub.

Qaliblərin mükafatlandırılması mərasimində Müəllimlərin Peşəkar İnkişafı üzrə Milli Mərkəzin əməkdaşları, layihənin tərəfdaş təşkilat nümayəndələri, müsabiqə iştirakçıları və jüri üzvləri iştirak ediblər.

Müəllimlərin Peşəkar İnkişafı üzrə Milli Mərkəzin direktoru Berika Şukakidze çıxış edərək müsabiqə çərçivəsində seçilmiş ən yaxşı hekayə müəlliflərinə uğurlar arzu edib. Mərkəz rəhbəri müəllim peşəsinə dəstəyin və bu kimi müsabiqələrin keçirilməsinin müəllim peşəsinin qiymətləndirilməsi üçün mühüm olduğunu bildirdi.

Qeyd edək ki, hər il keçirilən "Müəllim üçün yazıram" ədəbiyyat müsabiqəsinin məqsədi müəllim peşəsinə dəstək göstərməkdir. Ən yaxşı hekayə məktəb mühitində düzgün dəyərlərin tətbiq edilməsinə xidmət göstərməli, müasir məktəb həyatını təsvir etməli, müəllim və şagird münasibətlərinin çətinliklərini, onların həlli yollarını əks etdirməlidir.

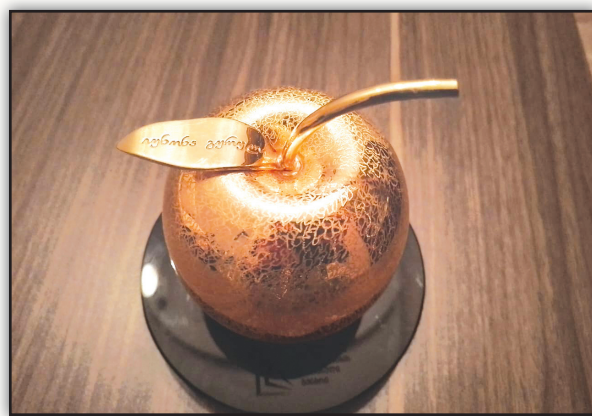
Müsabiqənin builki mövzusu gürcü şairi Zaza Tvaradzenin şeirindən olan "Həyatə düşəcəm,

kiçik uşaqlara baxacam. Təbəşirlə asfalta böyük sual işarəsi yazacam" sətirlərindən ibarət idi.

Müsabiqənin xüsusi münisflər heyəti müsabiqə üçün göndərilmiş 61 hekayədən 10 ən yaxşı hekayəni seçib:

1. İunona Quruli – "Mənim sevimli alman sözü";
2. Pikria Quşitaşvili – "Seçim";
3. Levan Loria – "İbtidailik";
4. Quro Davitlidze – "Erməni";
5. İrma Kaxuraşvili – "Mişonu niyə öldürmədim";
6. Tsotne Avsacanişvili – "Yaxın tarix";
7. Mişa Baxsoliani – "Sülh qapısı";
8. Giorgi Şervaşidze – "Hey, bədən tərbiyəsi";
9. Sopo Qoqaladze – "Sabahın xeyir, dost, yəni guten morgen freunde";
10. Mariam Kaşia – "Məktəb günü".

Qalib gəlmiş müəlliflərə tərəfdaş "Liberty" Bank tərəfindən xüsusi mükafatlar və pul mükafatı verilib. "Liberty" Bank həmçinin özünün seçdiyi hekayəni də mükafatlandırıb. Müsabiqənin simvolu – "Qızıl alma" Almaniya da yaşayan İunona Qurulinin anasına təqdim edilib.

Seçilmiş 10 ən yaxşı hekayə internet qəzet "mastsavlebeli.ge"-də yayımlanacaq və "Mastsavlebeli" ("Müəllim") jurnalının xüsusi nömrəsində dərc ediləcək.

Müsabiqənin dəstəkçiləri "İntellekt" nəşriyyatı, "Bakur Sulakauri nəşriyyatı" və "Gürcüstanın Peşəkar Kimyaçılar Assosiasiyası"dır.

Mənbə: akhalianatleba.ge

MİLLİ BANKIN RƏHBƏRİ: İNFLYASIYANIN ARTMASI GÜNDƏLİK İSTEHLAK MALLARININ QIYMƏTİNİN ARTMASINA SƏBƏB OLACAQ

Gürcüstanda inflyasiya gələn ilin əvvəlində 10-11 faiz arasında olacaq. Bu da təbii ki, ölkədə gündəlik istehlak mallarının qiymətinin bahalaşmasına səbəb olacaq. Bu barədə jurnalistlərə Milli Bankın rəhbəri Koba Qvenetadze məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, 2023-cü ilin fevral ayından inflyasiyanın azalacağı gözlənilir. Lakin inflyasiyanın səviyyəsinin azalmasının məhsulların qiymətinin aşağı düşməsinə səbəb olub-olmayacağı hələlik məlum deyil.

Bankın rəhbəri deyib ki, Rusiya ilə Ukrayna arasındakı müharibədən sonra Ukrayna, Belarus və Rusiyadan Gürcüstana gələnlərin sayı artıb. Rusiyada qismən səfərbərlik elan edildikdən sonra bu ölkədən gələnlərin sayında kəskin artım olub. Bu da, əlbəttə ki, qiymətlərə təsir edib. Tələbat olduğu üçün mənzillərin kirayə haqqının artması da inflyasiyaya 1-1,5 faiz təsir göstərib.

ÖLKƏNİN MÜDAFİƏ QÜVVƏLƏRİNİN SAY TƏRKİBİ 37 MİN NƏFƏRDİR

Gürcüstanın Müdafiə Qüvvələrində xidmət keçən hərbiçilərin say tərkibi müəyyən olunub. Müdafiə Qüvvələrində 37 min nəfər xidmət edəcək və bu rəqəm 2023-cü ilədək dəyişməyəcək. Bu məsələ hökumətin parlamentə təqdim etdiyi qərar layihəsində əksini tapıb.

Qərarda qeyd olunur ki, bu il olduğu kimi 2023-cü ildə də Müdafiə Qüvvələrinin hərbiçisi sayı maksimum 37 min nəfər olaraq qalacaq.

Məlumat üçün bildirək ki, parlament hər il müdafiə qüvvələrinin sayını təsdiqləyir. Son illər hərbi qulluqçuların sayı 37 min nəfər olaraq müəyyən edilir.

Əhalinin 2024-cü ildə keçiriləcək siyahıyaalınmasından sonra say tərkibinə yenidən baxıla bilər. 2014-cü ildə aparılmış sonuncu siyahıyaalınmaya əsasən, Gürcüstan əhalisinin sayı 3 milyon 700 min nəfərdir.

GÜRCÜSTAN UKRAYNALI QAÇQINLARA 2,8 MİLYON LARİ XƏRCLƏYİB

Gürcüstan hakimiyyəti Ukraynadan olan qaçqınların ehtiyaclarına 2,8 milyon lari xərcləyib. Bu barədə Gürcüstanın səhiyyə naziri Zurab Azarəşvili hökumətin iclasından sonra keçirilən brifinqdə bildirib.

Onun sözlərinə görə, təxminən 1,8 milyon lari ukraynalı qaçqınların sosial yardımına və mənzil kirayəsinə, ölkə xəstəxanalarında müalicəsi üçün isə 800 min lariyə qədər vəsait xərclənib. Nazir əlavə edib ki, ukraynalı qaçqınlara yardım proqramının müddəti daha 6 ay uzadılıb.

Oktyabrın əvvəlində Gürcüstan prezidenti Salome Zurabişvili hərbi əməliyyat başlayandan bəri Gürcüstana 30 minə yaxın ukraynalının gəldiyini bildirmişdi.

Təsisçi:

"Gürcüstan Gənclərinə Yardım və Maarifləndirmə Təşkilatı"

Redaktor:
Azər MUSAOĞLU
Yayım direktoru:
Hacı BƏKİROĞLU
Qrafik dizayn:
Elsevər ƏHMƏDOV

ÜNVAN: Qardabani şəh., Kolxoz küç. 4
TEL: (+995) 555 96 18 68
599 54 12 92
EMAIL: yeni yol qəzeti@gmail.com

Redaksiyaya gələn əlyazmalar geri qaytarılmır və onlara rəy verilmir. Müəlliflə redaksiyanın mövqeyi müxtəlif ola bilər. Qəzet hələlik ictimai əsaslarla yayımlanır və pulsuz paylanır. Qəzetdə müxtəlif informasiya agentliklərinin xəbərlərindən də istifadə olunur.